

Grønt Regnskab 2018

FORORD

Region Midtjylland er i færd med at udvikle en ny bæredygtighedsstrategi, som skal sikre en grøn omstilling med udgangspunkt i FN's 17 verdensmål.

Den nye bæredygtighedsstrategi og det grønne regnskab viser retningen for vores arbejde med bæredygtighed. Vi vil gå foran. I Region Midtjylland vil vi være bæredygtige og omstille vores forbrug, så miljø, klima og ressourcer ikke lider overlast.

Vi vil reducere vores klima- og miljøpåvirkning og understøtte innovation i udviklingen af grøn teknologi og bæredygtige løsninger. Vi vil producere mindre affald, og vi vil genanvende en højere andel af vores affald.

Region Midtjylland er en stor virksomhed med næsten 27.000 ansatte og årlige driftsomkostninger på over 30 mia. kr. Vi har et stort forbrug af varer og energi, og vi producerer både affald og spildevand.

Det grønne regnskab giver et samlet billede af Region Midtjyllands ressourceforbrug, klimaaftryk og bidrag til forurening.

Regnskabet for 2018 viser, at Region Midtjylland sætter et klimaaftryk på 578.000 tons CO₂. Heraf stammer 69 % fra indkøb af varer og tjenesteydelser, mens transport og energiforbrug bidrager med henholdsvis 8 % og 5 %.

I Region Midtjylland arbejder vi målrettet på at nedbringe vores klimaaftryk og blive endnu mere bæredygtige.

Af tiltag kan bl.a. nævnes, at vi fremover vil prioritere indkøb af ressourceeffektive og klimaneutrale produkter og tjenesteydelser, og at vi har etableret et netværk for bæredygtige hospitaler.

I Region Midtjylland er det lykkedes at reducere vores elforbrug, selvom der er investeret i nye el-forbrugende apparater.

Region Midtjyllands egenproduktion fra solceller er fordoblet i forhold til 2017, så det nu udgør 2,3 % af elforbruget.

I de kommende år vil vi se væsentlig flere tiltag og forbedringer i arbejdet med bæredygtighed. Det glæder jeg mig meget over.

Anders Kühnau
Regionsrådsformand

INDHOLD

- 3 REGIONSRÅDSFORMANDENS FORORD
- 5 SAMMENFATNING
- 6 KLIMAAFTRYK

- 8 EL, VARME OG VAND

- 13 AFFALD

- 15 SPILDEVAND

- 16 ET PAR GODE EKSEMPLER PÅ KONKRETE PROJEKTER
- 19 FORUDSÆTNINGER FOR OPGØRELSE OG REGNSKAB

APPENDIKS:

- 21 FAKTA OM REGION MIDTJYLLAND
- 23 SAMFUNDSANSVAR OG BÆREDYGTIGHED

SAMMENFATNING

Region Midtjyllands grønne regnskab viser et mindre fald i forbruget af energi, selv om der på hospitalerne er foretaget mange investeringer i scannere og andet medicoteknisk udstyr. Det er således gennem de mange energitiltag, som i disse år gennemføres på hospitalerne, lykkedes at holde forbruget nede.

Også vandforbruget ligger på et stabilt niveau med en faldende tendens.

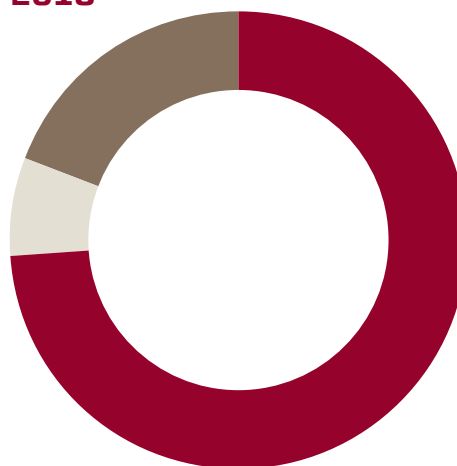
Indkøb af varer og tjenesteydelser udgør størstedelen af klimaaftrykket med 69 %. Byggeri og anlæg bidrager med 18 %, transport med 8 % og energiforbruget med 5 %.

Fordeling af det totale klimaaftryk

- Indkøb af varer og tjenesteydelser **69%**
- Byggeri og anlæg **18%**
- Transport **8%**
- Energiforbrug **5%**

Affaldsbortskaffelse 2018

- Forbrænding **74%**
- Specialbehandling **7%**
- Genanvendelse **19%**

I 2019 er regionen i gang med at udarbejde en bæredygtighedsstrategi, der skal sikre, at regionen har fokus på at nedbringe udledningen af klimagasser.

Et nyt område i dette grønne regnskab er en opgørelse af genanvendelsen af affald på regionens hospitaler. Regionen producerede over 7.000 tons affald i 2018, hvoraf 19 % blev sendt til genanvendelse, mens resten blev sendt til forbrænding og specialbehandling.

Der arbejdes fortsat med affaldsområdet for at belyse potentialerne for at øge genanvendelsen. Erfaringer fra egne hospitaler samt fra andre hospitaler i ind- og udland vil således blive inddraget for at afdække muligheder og udfordringer samt konsekvenser for økonomi, miljø og organisering.

KLIMAAFTRYK

Som nævnt i sammenfatningen er det indkøb af varer og tjenesteydelser, der giver det dominerende bidrag til regionens klimaaftryk.

På nedenstående figur ses fordelingen af indkøbenes klimaaftryk på forskellige hovedvaregrupper.

Klimaaftryk, indkøb varer og tjenesteydelser

- **Læge- og sygefaglige produkter/udstyr 26%**
- **Medicin 22%**
- **Medicoteknisk udstyr 10%**
- **Tjenesteydelser 21%**
- **Fødevarer 4%**
- **Øvrige varekøb 18%**

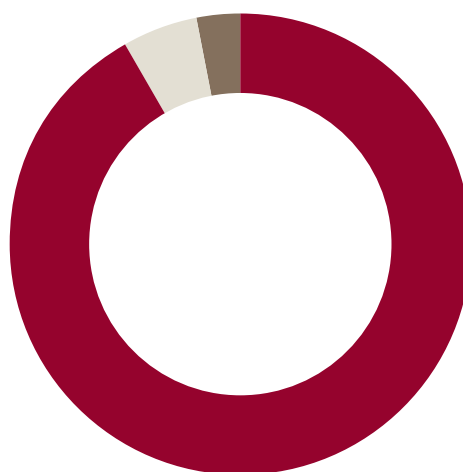
Det fremgår, at læge- og sygefaglige produkter bidrager med den største del af indkøbenes klimaaftryk. Læge- og sygefaglige produkter omfatter, hvad der knytter sig til undersøgelse, behandling og pleje af patienter – alt fra handsker til hospitalssenge.

Den næststørste kategori er indkøb af medicin.

Den tredjestørste kategori er tjenesteydelser. Tjenesteydelser er en bred kategori, som f.eks. dækker over håndværkerydelser, rengøring og andre serviceydelser. Også afregning med andre regioner og private hospitaler/klinikker kommer ind under denne kategori.

Den fjerdestørste kategori er øvrige varekøb, som omfatter en bred gruppe af varer, som f.eks. kontorartikler, beklædning, møbler, IT-udstyr mv., hvorefter følger medicoteknisk udstyr. Indkøb af fødevarer bidrager kun med en mindre del af klimaaftrykket.

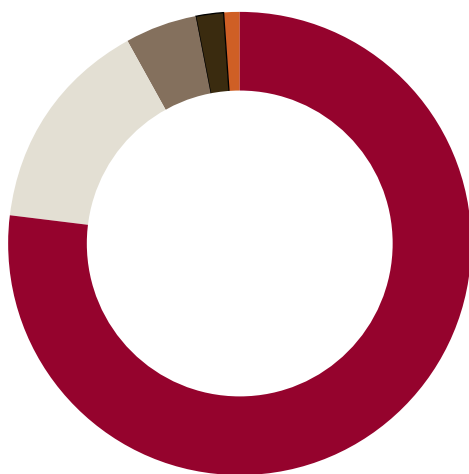
Klimaaftryk energiforbrug

- **Hospitaler 91%**
- **Institutioner 5%**
- **Regionshuse 3%**

Af nedenstående figur ses fordelingen af klimaaftrykket fra energiforbruget fordelt på hospitaler, sociale institutioner og regionshuse.

Klimaaftryk transport

Regional kollektiv trafik 77%

Præhospitalet 15%

Tjenesterejser/-kørsel 5%

MidtTransport 2%

MidtTransport 1%

Af nedenstående figur ses fordelingen af klimaaftrykket på regionens forskellige transportopgaver.

Det fremgår, at den regionale kollektive trafik står for størstedelen af klimaaftrykket, men også Præhospitalet¹ og tjenesterejser- og kørsel² har et væsentligt bidrag.

¹. Ambulancer, sygetransporter, sociolancer, siddende patienttransporter og lægehelikopter

². Tjenesterejser med fly, tog, busser og egen bil

EL, VARME OG VAND

Regionens totale forbrug af el, varme og vand har været relativt stabilt over de seneste fem år, dog med en faldende tendens siden 2016. Der er gennemført meget omfattende el-besparende tiltag på hospitalerne. Men det ser ud til, at det øgede brug af el-forbrugende apparater – herunder scannere – næsten har opvejet besparelserne.

Der må forventes et stigende elforbrug i fremtiden ved ibrugtagning af de nye hospitalsbyggerier, som er forsynet med mere køling og ventilation end de ældre hospitalsbygninger.

Den grønne omstilling i Danmark vil betyde et stigende indhold af »grøn strøm« i el-nettet, idet der dog vil være variationer fra år til år især på grund af varierende el-produktion fra vindkraft.

Region Midtjylland og de 19 kommuner har opstillet mål for omstilling af vores energisystem til mere vedvarende energi, så 50 % af energiforbruget i 2025 kommer fra vedvarende energi.

Herudover er der etableret solcelleanlæg på en stor del af regionens bygninger. I 2018 udgjorde denne egenproduktion af vedvarende energi ved solcelleanlæg ca. 2,3 % af regionens totale el-forbrug, hvilket næsten er en fordobling i forhold til året før.

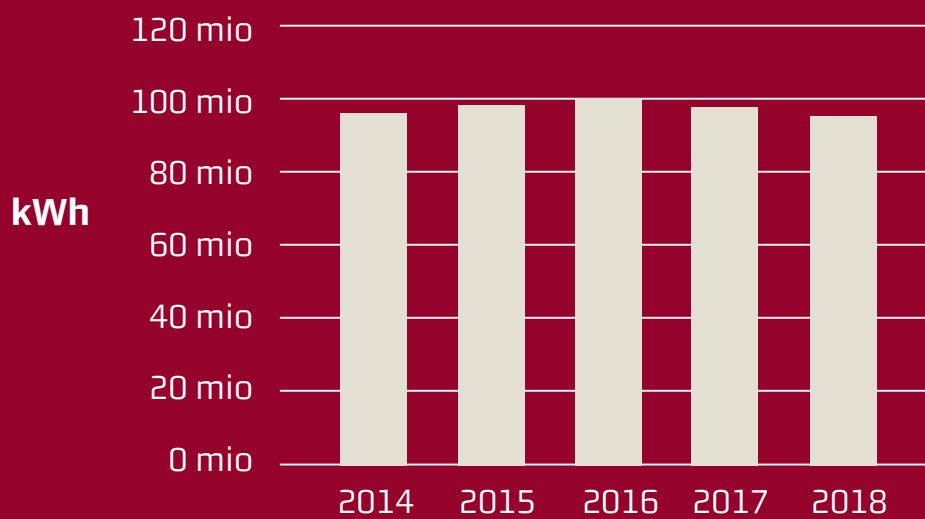
Der ses en svag stigning i regionens varmemeforbrug over de seneste år. Det formodes at kunne tilskrives en forøgelse af bygningsmassen på nogle af hospitalerne samt etablering af komfortventilation på en større og større del af bygningerne.

På længere sigt må det forventes, at varmemeforbruget vil falde på grund af ibrugtagning af nye moderne bygninger og anvendelse af overskudsvarme fra de el-forbrugende apparater.

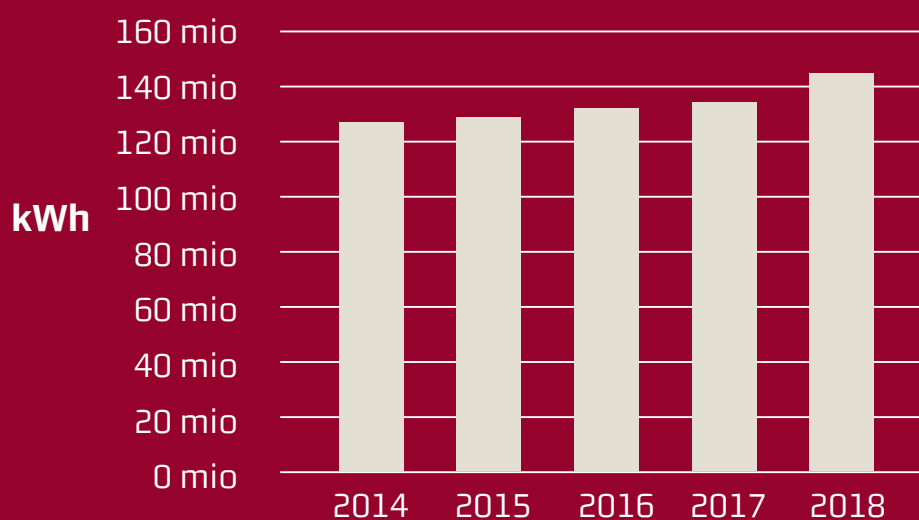
Varmen leveres hovedsageligt fra de lokale fjernvarmewærker, som producerer varme med meget varierende andel af vedvarende energi. Fra værk til værk varierer andelen af vedvarende energi i varmeleverancerne fra lidt over 0 % til næsten 100 %.

Regionen har ingen direkte indflydelse på brændselssammensætningen og dermed indholdet af vedvarende energi i leverancerne fra de lokale fjernvarmewærker, men den igangværende omstilling af fjernvarmewærkerne til grøn energi vil i de kommende år betyde et stigende indhold af vedvarende energi i varmeleverancerne.

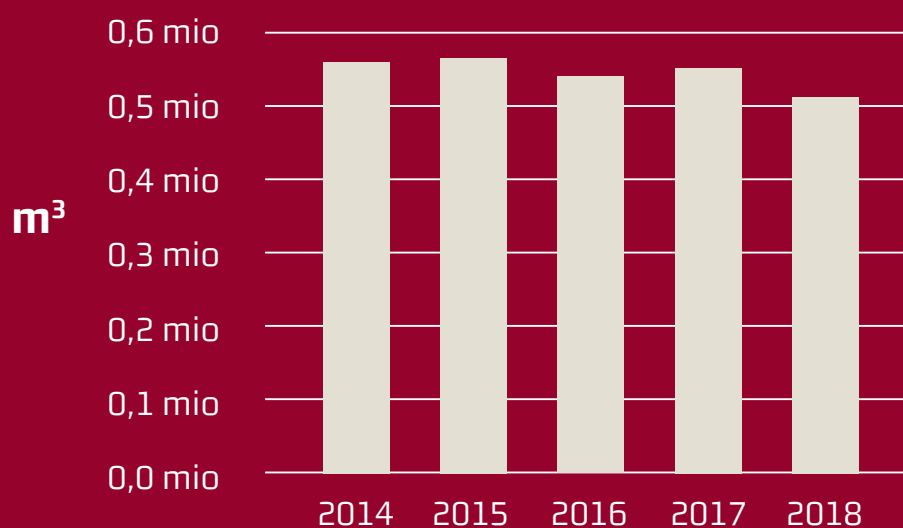
Regionens elforbrug

Regionens varmeforbrug

Regionens vandforbrug

Regionens hospitaler og institutioner gennemfører en stor indsats med overvågning og begrænsning af energi- og vandforbrug samt indførelse af vedvarende energiløsninger.

Hospitalerne har i de seneste år gennemført vandbesparende tiltag, og der kan ses en svagt faldende tendens i forbruget. Der forventes ikke større ændringer i vandforbruget fremadrettet.

Nedenfor er forbruget af el, varme og vand specificeret ud på regionens forskellige områder.

Elforbrug [MWh]	Hospitaler	Institutioner ¹⁾	Regionshuse
2014	90.274	-	2.961
2015	92.593	-	2.895
2016	94.068	-	3.234
2017	91.844	3.370	3.092
2018	89.380	3.434	2.418

1. 2017 er det første år med fuld dækkende opsamling af forbrugsdata på institutionerne.

Varmeforbrug ²⁾ [MWh]	Hospitaler	Institutioner ¹⁾	Regionshuse
2014	112.566	-	3.495
2015	114.719	-	3.083
2016	119.396	-	3.520
2017	120.468	9.634	3.511
2018	130.753	10.373	3.858

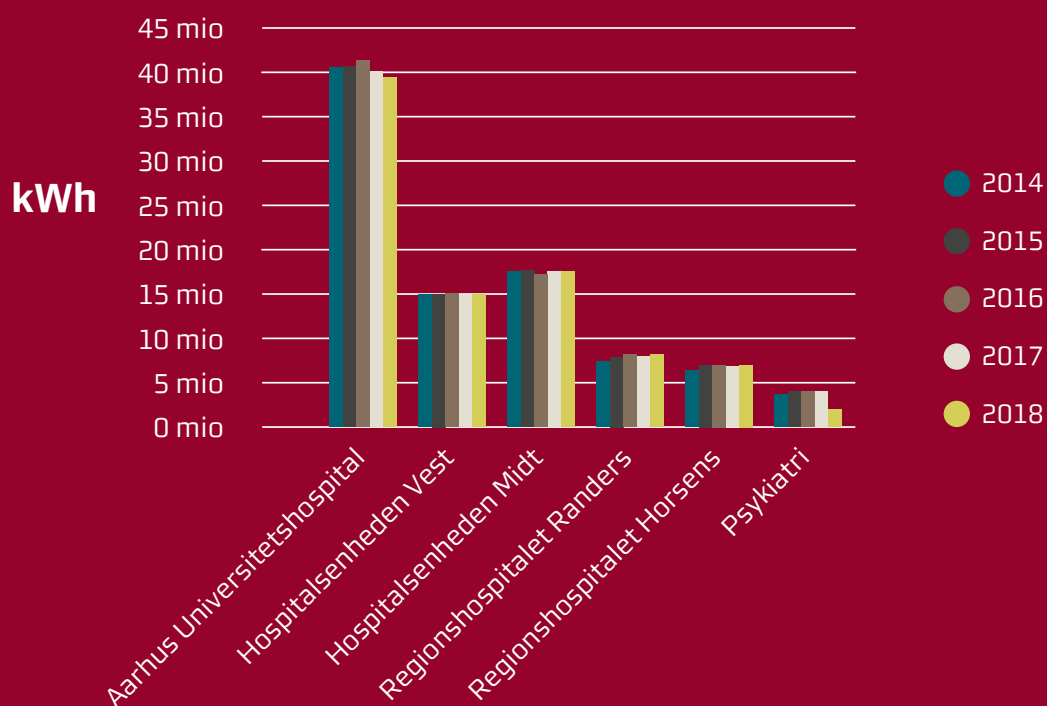
2. Graddagekorrigeret

Vandforbrug [m ³]	Hospitaler	Institutioner ¹⁾	Regionshuse
2014	512.256	-	6.130
2015	518.035	-	5.817
2016	485.613	-	7.008
2017	493.155	51.654	6.460
2018	464.859	51.799	5.889

I det følgende er forbruget af el, varme og vand og udviklingen heraf fordelt på de enkelte hospitalsenheder. Forskelle i forbrug afspejler i høj grad forskellige aktiviteter og størrelsen af de enkelte hospitalsenheder.

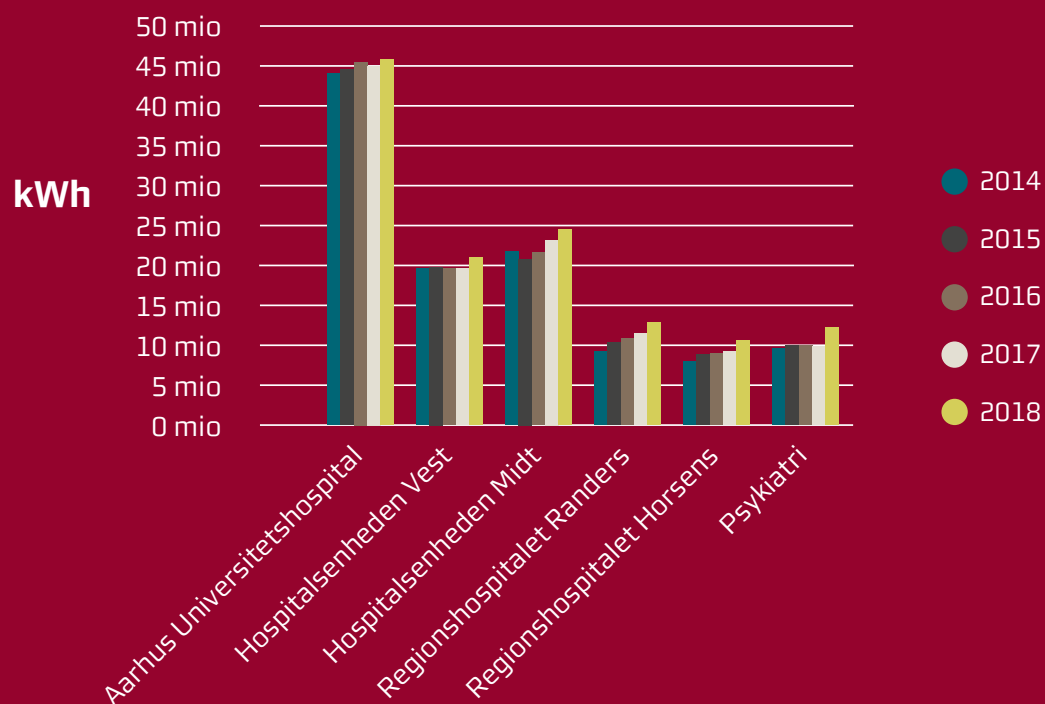
Der skal dog tages forbehold mod sammenligning med tidligere år for hospitalsenhederne Aarhus Universitetshospital³ og hospitalsenhederne Midt og Vest samt psykiatrien i Skejby og Risskov. Det skyldes overtagelser og afviklinger af bygninger samt byggeaktiviteten generelt. Forbeholdet gælder både for el-, varme- og vandforbruget.

Elforbrug hospitalsenheder

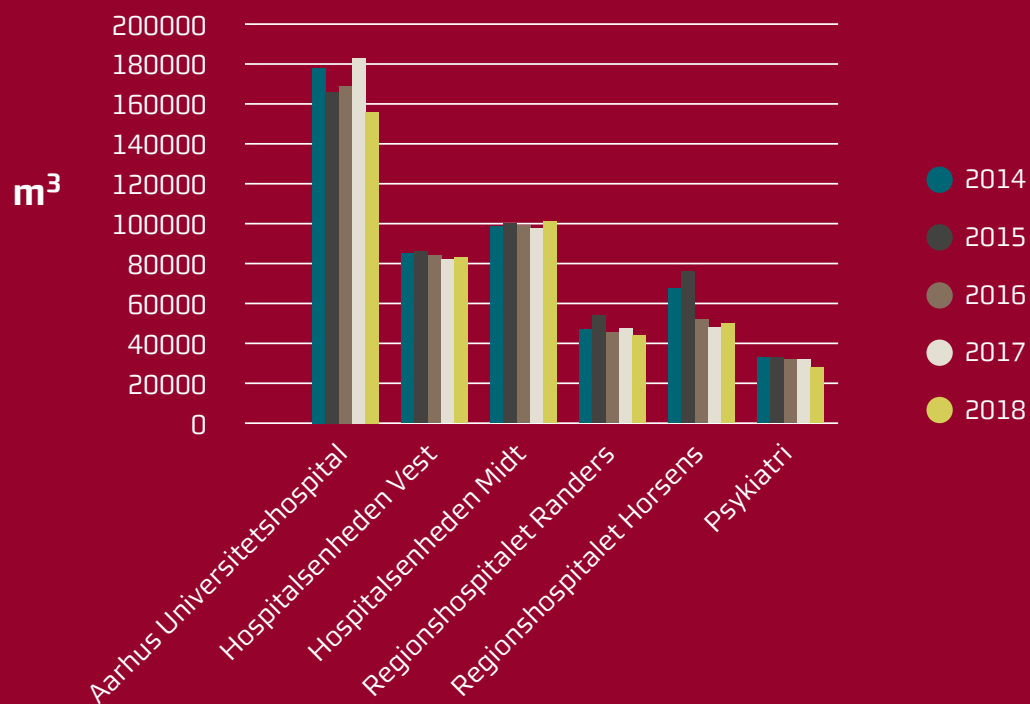

3 2018 har været et udfordrende år på Aarhus Universitetshospital, med overtagelser og afviklinger af bygninger samt nye områder. Der er sket udflytninger fra Nørrebrogade og Tage Hansens Gade til Skejby i løbet af 2018, hvilket har påvirket fordelingen af forbruget. Derudover er Psykiatrisk hospital og patientkøkkenet flyttet fra Risskov til Skejby, og det nationale Dansk Center for Partikelterapi er kommet til. Fra 2019 vil P.P. Ørums Gade overgå til anden funktion, Tage Hansens Gade vil udgå, og Nørrebrogade vil blive reduceret til et lejemål omfattende Midt Vask, Apotek, og øvrige funktioner. Af hensyn til sammenligning med tidligere år er medtaget samme bygningsmasse som tidligere år, men da udflytningerne hen igennem året er sket successiv, skal forbruget for 2018 tages med forbehold.

Varmeforbrug hospitalsenheder

Vandforbrug hospitalsenheder

Affald

Som noget nyt indeholder det grønne regnskab affaldsmængder fra regionshusene, samt CO²-udledningen for affaldet.

Regionen producerede godt 7.000 tons affald i 2018, hvoraf 74 % blev sendt til forbrænding. På forbrændingsanlæggene udnyttes energien i affaldet, men ressourcerne kunne udnyttes bedre efter cirkulære principper, hvis en større del af affaldet blev sorteret og sendt til genanvendelse og genbrug, for at materialerne kan indgå i nye kredsløb. I dag går kun 19 % af affaldet til genanvendelse.

Fordelingen af affaldet fra hospitalernes primære drift på forbrænding, genanvendelse og specialbehandling fremgår af nedenstående figur.

Affaldsbortskaffelse 2018

- **Forbrænding 74%**
- **Specialbehandling 7%**
- **Genanvendelse 19%**

Hospitalerne sorterer samlet set affaldet i otte kategorier, men den konkrete sortering varierer fra hospital til hospital:

Hospitalsen- hed:	Blandet brænd- bart affald	Madaffald til biogas- anlæg	Pap og papir til genanven- delse	Plast til genanven- delse	Glas til genanven- delse	Jern og metal til genanven- delse	Klinisk risikoaf- fald til specialbe- handling	Vævsaf- fald til specialbe- handling	I alt, tons
AUH	2.358	54	306	6,9	0,5	208	258	0	3.191
Midt	799	115	105	6,0	1,7	34	52	0	1.113
Vest	779	48	103	1,0	2,0	13	99	1	1.046
Randers	512	0	81	0,5	1,0	20	49	12	676
Horsens	483	20	62	0,0	1,0	8	33	0,6	608
Risskov	266	25	38	0,0	0,0	5	2	0	336
Regions- huse	36	11	23	0,0	0,0	1	0	0	71
I alt	5.233	273	718	14,0	6,0	289	493	13,6	7.040
Tons CO ² emission	-492	-40	-1.436	-22	-3	-433	-165	0 ⁴	-2.590

(Hvor der i tabellen er anført et 0, betyder det, at hospitalet ikke sorterer den konkrete fraktion fra eller kun i meget begrænset mængde. F.eks. sorterer Randers Regionshospital ikke madaffald fra, og fraktionen indgår i stedet i det blandede brændbare affald.)

4 Ingen CO² emissionsfaktor

Blandet brændbart affald – eller dagrenovation – er den rest, der er tilbage, når de øvrige fraktioner er sorteret fra. Det leveres, som nævnt, til forbrændingsanlæg med energiudnyttelse.

Madaffald afsættes til biogasanlæg, hvor der fremstilles biogas til energiudnyttelse, og hvor restprodukterne anvendes til gødning i landbruget.

Fraktionerne pap og papir, plast, glas, jern og metal afsættes til genindvindingsindustrien, hvor der sker oparbejdning til genanvendelse. Så længe regionen ikke kan få garanti for videre håndtering af plastaffald, sorteres kun de få plastfraktioner, som kan garanteres genanvendt på forsvarlig vis.

Der arbejdes i samarbejde med eksterne parter for at minimere plastaffald samt at øge muligheden for genanvendelse.

Det kliniske risikoaffald sorteres på nogle af hospitalerne i vævsaffald, som sendes til specialforbrænding hos Special Waste System A/S på Falster, og en blandingsfraktion, som behandles på forbrændingsanlæg med specielle modtagefaciliteter, som kan håndtere denne affaldstype. På de hospitaler, hvor denne opdeling ikke sker, sendes hele fraktionen til Special Waste System A/S. Begge disponeringsformer er her betragtet som specialbehandling.

Spildevand

Hospitalsspildevand ledes fra alle regionens hospitaler uden forudgående rensning til kommunale spildevandsrensningsanlæg. Spildevandet indeholder medicinrester, som ikke i fuldt omfang nedbrydes i de kommunale rensningsanlæg.

Der er dialog om spildevandsudledningerne med kommunerne, som er myndighed på området og kan stille krav til spildevandet, herunder krav om særskilt lokal rensning for de miljøproblematiske medicinrester på hospitalernes adresser. Dette er sket i flere kommuner i andre dele af landet.

Investering i lokal rensning på hospitalerne i Region Midtjylland vil koste et trecifret millionbeløb. For at sikre, at miljøgevinsten modsvarer denne investering, har Aarhus Universitetshospital foretaget en detaljeret opgørelse af forbruget af miljøskadelig medicin og fordelingen heraf på indlagte og ambulante patienter.

Opgørelsen viser, at langt hovedparten af miljøbelastningen fra den medicin, der bruges på hospitalerne, er knyttet til ambulante patienter. Derfor kommer miljøbelastningen hovedsageligt fra patienternes hjem og i mindre omfang fra hospitalerne. Det betyder, at en lokal rensning på hospitalerne vil have en meget begrænset effekt på miljøet.

Som konsekvens heraf har Aarhus Universitetshospital deltaget i et pilotprojekt med spildevandsrensning. Et pilotanlæg har i en periode rensset spildevand fra Aarhus Universitetshospital i Skejby. Senere blev anlægget brugt til at rense kommunalt spildevand i Herning med et indhold af medicinrester, som er typisk for spildevand fra et byområde.

Projektet har vist, at det i begge tilfælde kan lade sig gøre at rense spildevandet for medicinresterne, og projektet bidrager derved til en afklaring af, hvordan man mest hensigtsmæssigt undgår udledning af medicinrester til vandmiljøet.

Aarhus Universitetshospital er nu sammen med blandt andre Det Nye Hospital i Vest engageret i et udviklingsprojekt, som fokuserer på at løse udfordringerne centralt på det kommunale rensningsanlæg i Herning, så den samlede miljøbelastning fra medicin i spildevandet fjernes der, hvor det har vist sig at være miljømæssigt og samfundsmæssigt mest fordelagtigt.

Sideløbende med dette projekt er der gang i et testprojekt vedrørende neutralisering af resistente bakterier i spildevand.

Et par gode eksempler på konkrete projekter

Genanvendelse af plastemballage

Et udviklingsprojekt på Aarhus Universitetshospital har i de seneste år haft fokus på at teste markedet med hensyn til, hvilke krav der kan stilles til plastemballage. Projektet har bidraget til udvikling af kriterier for genanvendelig plastemballage i tre udbud:

Udbud	Udbudssum ca.	Kriterier
Skyllevæsker (2018)	50 mio. DKK	Minimumskriterier + Konkurrenceparametre, 5% vægt
Ikke kliniske-engangsartikler	50 mio. DKK	Minimumskriterier + Uønskede kemikalier + Miljømærker
Stomiprodukter	(150) mio DKK	Konkurrenceparametre

Det første udbud, der blev afsluttet i 2018, var et fællesregionalt udbud, og førte til at den leverandør, der fik færrest point i forhold til genanvendelighed ikke længere har disse produkter på det danske marked. Krav om genanvendelighed var ikke fordyrende, faktisk sparede Region Midtjylland 24 % på prisen sammenlignet med tidligere udbud.

Udbuddet for ikke-kliniske-engangsartikler indeholder store mængder engangsplast artikler, som f.eks. kopper, plastposer og bestik. Flere af disse engangsartikler vil blive forbudt i EU fra 2021. I udbuddet er der stillet krav til genanvendelighed af emballage af både plast og pap, samt krav til plasttyper. Der blev endvidere stillet krav om miljømærker hvor muligt, og krav til en lang række kemikalier, som regionerne ikke ønsker i produkter.

I udbuddet vedr. stomiprodukter er der ikke særlig meget plastemballage, og der er lagt særlig vægt på at undgå uønskede ftalater i selve produktet. De to sidste to udbud er i skrivende stund ikke afgjort.

På baggrund af erfaringerne med disse tre test-udbud, er der udviklet en generel indkøbsmodel, som skal bidrage til, at det fremadrettet

bliver lettere for regionens indkøbere at stille de rigtige krav i forhold til markedsudviklingen, således at Region Midtjyllands udbudskriterier hele tiden bidrager til at drive markedet i retning af mere ressourceeffektive emballager på en måde, så markedet kan følge med.

Det Bæredygtige Hospital

Projektet Det Bæredygtige Hospital udspringer af, den Regionale Udviklingsstrategi for 2019-2030, der er baseret på FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling. Eftersom regionens hospitaler står for den dominerende CO²-udledning, er det afgørende for regionens klimaaftryk, at hospitalerne drives så bæredygtigt som muligt. Den grønne omstilling af sundhedsvæsenet omfatter bl.a. indkøb og udbud af de mange produkter og tjenesteydelser på hospitalerne, men i lige så høj grad adfærd og arbejdsgange, der er afgørende for bl.a. vareforbruget. Her følger et par eksempler på delprojekter, der har til formål at gøre de midtjyske hospitaler mere bæredygtige.

Svanemærkning

Der findes for nuværende ingen certificeringsramme for svanemærkning af hospitaler, men i samarbejde med Miljømærkningen Danmark afprøves eksisterende certificeringsrammer for Svanemærkning på afgrænsede områder af et hospital, startende med Serviceafdelingen på Regionshospitalet Randers ud fra certificeringsrammen for rengøringservice. Svanemærket er ejet af Nordisk Miljøråd, som ligger under Nordisk ministerråd. Det er en non-profit organisation og er klassificeret som et 1. classes miljømærke. Certificeringsrammen stiller bl.a. krav til hvilke typer rengøringsmidler, der bruges, samt hvordan de doseres, hvor mange kg affaldsposer der bruges, miljøkrav til vinduespudsning mv. Både ledere og medarbejdere deltager i processen, der berører både daglig adfærd og indkøbsaftaler. Hvis svanemærkning af serviceområdet i Randers lykkes vil det forhåbentlig kunne skaleres til hele regionen. Ved positiv evaluering er det planen at gå videre med svanemærkning af køkken/kantine, mødelokaler/kontorer og familieafsnit.

Indsamling af urent plast

Der er indledt samarbejde med Dansk Affaldsminimering fra Langå vedrørende aftagelse af urent plastik fra Regionshospitalet Randers. I første omgang indsamles fra køkken-, service- og teknisk afdeling, men på sigt ønskes det også at inddrage det kliniske område. Evalueres projektet positivt, inddrages regionens andre hospitaler. Dansk Affaldsminimering omdanner plastikken til hhv. granulat og »knap-per«, som anvendes til fremstilling af industripaller, møbler mv.

Opstart af regionalt netværk for Bæredygtige Hospitaler

Omstillingen til bæredygtige hospitaler fordrer tæt samarbejde med klinikken, vidensdeling faggrupper og hospitalerne imellem, men også med internationale partnere, vidensinstitutioner og private aktører. Vi møder høj grad af motivation i klinikken, og med et regionalt netværk vil vi understøtte og kvalificere medarbejderdrevne projekter og systematisere reduktion i forbrug på tværs i regionen. Der vil sammen med netværket i 2019 blive oprettet en pulje til microfunding af lokale bæredygtighedsprojekter.

Bæredygtigt design af medicoteknisk udstyr

Der er indledt samarbejde med Aalborg Universitets 'Ingeniøruddannelse i Bæredygtigt Design', hvor de studerende vil udføre forskellige analyser på det Medicotekniske udstyr, vi anvender. I første omgang livscyklusanalyser på de mest anvendte apparater såsom blodtryksapparater, medicinpumper mv. Planen er at udvide til projektsamarbejder på bachelor, master og kandidatniveau. Resultaterne vil gøre os klogere på både anvendelse, reparationer og på hvilke krav, vi kan og bør stille i relation til bæredygtighed ved indkøb af medicoteknisk udstyr. Derudover bidrager projektet til at vække faglig interessefor emnet.

Forudsætninger for opgørelser og regnskab

El, varme og vand

Forbruget af energi og vand på institutionerne inden for psykiatri og social er kun angivet for 2017 og 2018, da sammenligning med tidligere års forbrug er usikker.

Til indsamling af forbrugsdata fra de enkelte enheder anvendes IT-systemet EnergyKey. Systemet blev implementeret fuldt ud i 2017.

Graddagekorrektur af varmekonsum

Der er foretaget graddagekorrektur af varmekonsumet på baggrund af meteorologiske data fra DMI for Østjylland og Midt- og Vestjylland.

For hospitalerne og de sociale institutioner er det antaget, at 70 % af varmekonsumet er graddageafhængigt og 30 % er graddageuafhængigt. For regionshusene antages det, at 100 % af varmekonsumet er graddageafhængigt.

Klimaopgørelse

- For el-forbruget er anvendt samme CO₂ emissionsfaktor i hele regionen, som stammer fra Energinet.dk: »Miljødeklaration for 1 kWh el i 2018«, korrigeret med et energitab i distributionsnettet på 5 %.
- CO₂ udledningen fra fjernvarmekonsum er baseret på oplysninger fra de lokale leverandører af fjernvarme og er afhængig af de anvendte brændslers CO₂ udledning og varmetabene i de enkelte fjernvarmenet.
- CO₂ udledningen fra transport er beregnet ud fra brændstofforbruget og standardfaktorer for CO₂ udledning. I nogle tilfælde har der ikke foreligget oplysning om brændstofforbruget, men kørte kilometer eller omkostninger i kroner. I de tilfælde er der foretaget beregning af brændstofforbruget ud fra erfaringstal.

- Klimaberegningen på den regionale kollektive bustrafik er baseret på data fra sidste halvår 2016 og første halvår 2017, og korrigeret for antal køreplanstimer i 2016, 2017 og 2018.
- NIRAS har for Region Midtjylland foretaget beregning af klimaregnskabet ud fra regionens indkøbsdata ved brug af livscyklusdatabasen EXIOBASE. NIRAS har endvidere koblet beregningerne baseret på indkøbsdata sammen med regionens egne beregninger, baseret på energi- og brændstofforbrug sammen til et samlet klimaregnskab.
- Klimaaftrykket fra regionens bygge- og anlægsopgaver er beregnet ud fra regionens indkøbsregister, hvor udgifterne hertil er trukket ud. Alle regionens bygge- og anlægsopgaver er således medtaget, herunder de store kvalitetsfundsprojekter (Det Nye Universitetshospital i Aarhus, Det Nye Hospital i Vest, Gødstrup og om- og tilbygning af Regionshospitalet Viborg).
- Usikkerheden på det beregnede klimaaftryk fra byggeri og anlæg må vurderes som relativ stor, ligesom klimaaftrykket vil variere en del fra år til år, da der vil være store forskelle på aktivitetsniveauet inden for byggeri og anlæg. Af ovennævnte årsager er CO² udledningen holdt konstant med 2017 udledningen.

Affald

Affaldsopgørelsen indeholder kun større fraktioner fra hospitalernes primære drift. Følgende fraktioner er ikke medtaget:

- Haveaffald
- Bygge- og anlægsaffald
- Kasseret udstyr mv.*
- Medicinrester, laboratoriekemikalier samt kemikalie- og olierester til specialbehandling.

*Kasseret IT-udstyr, apparater, hospitalssenge, møbler, dyner, tøj mv. sendes til virksomheder, som sorterer produkterne i genbrugelige dele og produkter til skrotning.

Den samlede mængde heraf i 2018 var ca. 200 tons, hvoraf en del blev sendt til direkte genbrug, og resten blev skrottet med henblik på materialeanvendelse. En mindre del blev sendt til forbrænding.

Fakta om Region Midtjylland

Regionens virksomhed omfatter tre hovedområder:

- Sundhed
- Social og Specialundervisning
- Regional Udvikling

Region Midtjyllands samlede driftsomkostninger i 2018 var i alt 30,2 mia. kr., som fordelte sig således:

Sundhed	28,1 mia. kr.
Social og Specialundervisning	1,3 mia. kr.
Regional Udvikling	0,7 mia. kr.

I 2018 havde Region Midtjylland 26.779 fuldtidsstillinger, som fordelte sig på følgende måde:

Sundhed	23.758
Social og Specialundervisning	2.188
Regional Udvikling	125
Fælles formål og administration	708

Regionen driver følgende hospitaler, hvoraf nogle er samlet i enheder:

- Aarhus Universitetshospital
- Hospitalsenhed Midt (Regionshospitalerne Silkeborg, Viborg og Skive samt Hammel Neurocenter)
- Hospitalsenheden Vest (Regionshospitalerne Herning, Holstebro og Lemvig)
- Regionshospitalet Horsens, inkl. Skanderborg Sundhedshus og Livsstilscenter Brædstrup
- Regionshospitalet Randers, inkl. Grenaa Sundhedshus
- Psykiatrien i Region Midtjylland (AUH Risskov, Regionspsykiatrien Horsens, Midt, Randers og Vest)

I dette grønne regnskab er psykiatrien i Horsens, Randers og Vest indeholdt i de hospitalsenheder, hvortil de fysisk er tilknyttet, mens AUH Risskov sammen med Psykiatrien i Viborg er opgjort særskilt.

For at give et indtryk af aktivitetsniveauet på enkelte hospitalsenheder er herunder anført nettodriftsudgifterne i 2018:

Aarhus Universitetshospital	6.927 mio. kr.
Hospitalsenhed Midt	2.363 mio. kr.
Hospitalsenheden Vest	2.345 mio. kr.
Regionshospitalet Randers	1.152 mio. kr.
Regionshospitalet Horsens	1.047 mio. kr.

Region Midtjylland driver specialiserede bosteder, dagtilbud og institutioner for børn, unge og voksne med særlige behov. Disse er fordelt på ca. 50 adresser, hvor energi- og vandforbrug registreres særskilt.

Region Midtjyllands regionshuse er fordelt på 4 lokaliteter i Viborg, Holstebro, Horsens og Aarhus.

Samfundsansvar og bæredygtighed

Region Midtjylland arbejder løbende med grundprincipperne i bæredygtighedstrekanten:

- **Det sociale** skal bl.a. sikre ordnede arbejdsforhold og godt fysisk og psykisk arbejdsmiljø
- **Miljødelen** skal bl.a. reducere energiforbruget og sikre genanvendelse af affald.
- **Økonomidelen** skal sikre, at målsætningerne gennemføres på baggrund af totaløkonomiske grundprincipper.

Dette kommer til udtryk i den Agenda 21 strategi, »*Samfundsansvar og bæredygtighed 2016-2019*«, som blev vedtaget af regionsrådet i december 2015. Strategien indeholder 13 målsætninger med tilhørende handlingsplaner, der alle skal medvirke til løfte Regionen i en bæredygtig retning:

- Ansvarlige indkøb
- Energiforbrug
- Transport
- Gode og sunde råvarer
- Klimaforandringer
- Fleksibilitet og tilpasningsmuligheder
- Energi- og miljøledelse
- Vedvarende energi
- Mindre affald og fremme genbrug
- Godt fysisk og psykisk arbejdsmiljø
- Uddannelse og kompetenceudvikling
- Forebygge udstødelse fra arbejdsmarkedet
- Ordnete arbejdsforhold

Dette grønne regnskab omfatter kun en mindre del af ovenstående punkter, da fokus i det grønne regnskab er på klima, affald, forbrug af energi og vand spildevand samt brugen af miljøproblematiske produkter.

Der udarbejdes en ny bæredygtighedsstrategi for Region Midtjylland, som forventes offentliggjort primo 2020.

